PULINET Journal

ปัจจัยสำคัญและวิธีการจัดสรรงบประมาณการจัดหาหนังสือ: สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ

The Key Factors and Methodology for Acquisition Process in TSU Library

ปิติมา แก้วเขียว

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง e-mail: pitima.lib@gmail.com

บทคัดย่อ

การใช้สูตรคำนวณการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือมีความจำเป็นและสำคัญมาก ห้องสมุดแต่ละแห่งจะมีสูตรในการคำนวณที่แตกต่างกันออกไป และยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง จึงมีการนำสูตรทางสถิติในการคำนวณการจัดสรรงบประมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบหลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุด โดยการนำตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณมาแทนค่าในสูตร คือ จำนวนนิสิตทุกระดับ จำนวนรายวิชา จำนวนหน่วยกิต และจำนวนอาจารย์ รวมทั้งวิธีคิดจำนวนนิสิต เพื่อให้ครอบคลุมการคำนวณงบประมาณในการจัดสรรแต่ละสาขาวิชาให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

คำสำคัญ:

การจัดสรรงบประมาณ, งานจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ, การจัดซื้อหนังสือ

Abstract

Nowadays, the budget allocation formulas for purchasing book in each library are different formula. Although the allocating formula is very important and necessary for acquisition process but each library has no standard formula for budget allocating. So, TSU librarian solve this problem by studying and applying the statistical formula for budget allocation formula. This formula compose of related variables such as number of student, subject, credit and lecturer in each department. Moreover, the librarian shows the methodology for calculating the number of student too. The TSU librarian found that, TSU library formula is an optimal budget allocation formula in the acquisition process.

Keyword:

Budget allocation formula, Acquisition, Purchasing books

บทนำ

งบประมาณมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ห้องสมุดต้องมีอย่างเพียงพอและเหมาะสม เพื่อให้การบริหารงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถจัดหาทรัพยากรสารสนเทศในแต่ละสาขาวิชาได้เพิ่มมากขึ้น และเพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้บริการ การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภทจึงถือเป็นภารกิจหลักของบรรณารักษ์งานจัดหาทรัพยากร ที่ต้องมีการวางแผนงานอย่างรอบคอบ และมีหลักเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับอย่างชัดเจน เพื่อเป็นนโยบายหรือแนวทางในการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ และสามารถจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศในแต่ละสาขาวิชาได้ในสัดส่วนที่เหมาะสม อีกทั้งยังสามารถควบคุมการใช้งบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถชี้แจงเหตุผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบได้ชัดเจน ทั้งนี้ ในอดีตห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งรวมทั้งสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ยังไม่ได้มีหลักเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศที่ชัดเจน กล่าวคือ ไม่มีการใช้สูตรทางสถิติ สำหรับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศในแต่ละประเภท แต่ในปัจจุบันห้องสมุดหลาย ๆ แห่งได้มีการสร้างหรือกำหนดหลักเกณฑ์เพื่อใช้ในการคำนวณการจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศแต่ละประเภทของห้องสมุด เพื่อความสะดวกต่อการทำงานของบรรณารักษ์งานจัดหาทรัพยากร และผู้ที่เกี่ยวข้องด้านงบประมาณ ซึ่งแต่ละห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาจะใช้หลักเกณฑ์ในการคำนวณสูตรที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของสถาบันนั้น ๆ เช่น จัดสรรงบประมาณตามค่า FTES (Full Time Equivalent Students) จำนวนนักศึกษาเต็มเวลา จัดสรรตามจำนวนสาขาที่เปิดการเรียนการสอน หรือจัดสรรตามจำนวนวิชาพื้นฐานในแต่ละหลักสูตร เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ.2549 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้พิจารณาหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณงบประมาณจากหลายหลักเกณฑ์ ท้ายสุดจึงได้มีการนำสูตรทางสถิติสำหรับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มาเป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือ เนื่องจากเป็นวิธีการที่สามารถคำนวณได้ง่าย ไม่ซับซ้อน มีความเหมาะสม และมีผลลัพธ์ที่แน่นอน สามารถนำมาปฏิบัติงานได้จริง โดยตัวแปรที่สำคัญในการจัดสรรงบประมาณ คือ จำนวนนิสิตทั้งปริญญาตรี โท และเอก รวมทั้งจำนวนรายวิชา และจำนวนหน่วยกิต ซึ่งพบว่ายังไม่ครอบคลุมในการคำนวณการจัดสรรงบประมาณให้แต่ละสาขาวิชา ดังนั้นจึงได้มีการปรับแก้ตัวแปรในการจัดสรรงบประมาณการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือที่เหมาะสมสำหรับมหาวิทยาลัยทักษิณ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อหาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการจัดซื้อหนังสือของแต่ละสาขาเข้าห้องสมุด
2. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการจัดซื้อหนังสือเข้าห้องสมุดที่เหมาะสม

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

1. วิเคราะห์สูตรทางสถิติ

ทำการศึกษาข้อมูลตัวแปรจากสูตรทางสถิติ สำหรับการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ประมวลผลด้านตัวแปรเพิ่มเติม และออกแบบสูตรการคำนวณ

ทำการรวบรวมข้อมูลด้านตัวแปรอื่น ๆ ที่เป็นปัจจัยในการจัดสรรงบประมาณของมหาวิทยาลัยทักษิณ พร้อมทั้งออกแบบและประมวลผลสูตรที่ได้

ผลการศึกษา

1. วิเคราะห์สูตรทางสถิติ

จากการวิเคราะห์สูตรทางสถิติในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จะใช้ตัวแปรหลัก 3 ตัว ได้แก่ จำนวนนิสิต จำนวนรายวิชา และจำนวนหน่วยกิต ซึ่งค่าคงที่ในการคำนวณของคณะทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะเท่ากัน แต่จะให้งบประมาณคณะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สูงกว่าคณะทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 3 เท่า ดังสูตรต่อไปนี้

<u>สำหรับคณะทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์</u>

0.15 x จำนวนนิสิตปริญญาตรี + 0.25 x จำนวนนิสิตปริญญาโท / เอก + 0.3 x จำนวนรายวิชา + 0.3 x จำนวนหน่วยกิต

<u>สำหรับคณะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</u>

(0.15 x จำนวนนิสิตปริญญาตรี + 0.25 x จำนวนนิสิตปริญญาโท / เอก + 0.3 x จำนวนรายวิชา + 0.3 x จำนวนหน่วยกิต) x 3

วิธีคิด

1) นำเกณฑ์มาคิดกับจำนวนนิสิต จำนวนรายวิชา และจำนวนหน่วยกิตของแต่ละคณะ

2) คูณ 3 สำหรับเกณฑ์ของคณะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เนื่องจากพิจารณาว่าราคาหนังสือสูงกว่า 3 เท่า

3) นำผลที่ได้ของแต่ละคณะจากข้อ 1 และ 2 มารวมกัน แล้วนำมาหารจำนวนงบประมาณที่ได้รับทั้งหมด

4) นำผลหารที่ได้มาคูณกับผลจากข้อ 1 และ 2 จะได้จำนวนเงินของทรัพยากรสารสนเทศที่จะสั่งซื้อของแต่ละคณะ (สุเพ็ญ ทาเกิด และคณะ, 2543, หน้า 75)

จากการพิจารณาสูตรและวิธีการคิดข้างต้น พบว่า มีตัวแปรที่สำคัญอีกตัวแปรหนึ่ง นั่นคือ จำนวนอาจารย์ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการเสนอแนะหนังสือเพื่อจัดซื้อเข้าห้องสมุดมากที่สุด แต่ยังไม่ได้นำเข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดสรรงบประมาณ นอกจากนี้ยังไม่ได้ระบุหลัก/วิธีคิดจำนวนนิสิตในการจัดสรรงบประมาณโดยละเอียดเท่าที่ควร จึงได้มีการประยุกต์เพื่อให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

2. แนวทางการประยุกต์

จากการประเมินข้างต้น สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง จึงได้เพิ่มเติมตัวแปรซึ่งเป็นปัจจัยหลัก คือ จำนวนอาจารย์ และหลักวิธีคิดจำนวนนิสิต เพื่อให้ครอบคลุมการคำนวณงบประมาณในการจัดสรรให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดดังนี้ คือ

1) นำจำนวนอาจารย์คูณกับค่าคงที่ คือ 0.5 เพิ่มเติมเข้าไปในสูตร ดังต่อไปนี้

<u>สำหรับคณะทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์</u>

0.15 x จำนวนนิสิตปริญญาตรี + 0.25 x จำนวนนิสิตปริญญาโท / เอก + 0.5 x จำนวนอาจารย์ + 0.3 x จำนวนรายวิชา + 0.3 x จำนวนหน่วยกิต

<u>สำหรับคณะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</u>

(0.15 x จำนวนนิสิตปริญญาตรี + 0.25 x จำนวนนิสิตปริญญาโท / เอก + 0.5 x จำนวนอาจารย์ + 0.3 x จำนวนรายวิชา + 0.3 x จำนวนหน่วยกิต) x 3

2) หลักวิธีคิดจำนวนนิสิต

จากการนำจำนวนนิสิต เพื่อแทนค่าเข้าไปในสูตรข้างต้น โดยปกติแล้วจะนำตัวเลขของปีการศึกษานั้น ๆ แทนค่าเข้าไป เช่น ปีการศึกษา 2558 ตัวเลขจำนวนนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ ระดับปริญญาตรี มีจำนวน 500 คน ซึ่งในการคิดคำนวณ จะนำตัวเลข 500 ไปแทนค่าในสูตรในการคิดงบประมาณของคณะวิทยาศาสตร์ แต่ในความเป็นจริง ตัวเลขที่นำมาคิดนั้น เป็นตัวเลขนิสิตจากปีการศึกษา (ที่คิดตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2557 – กรกฎาคม 2558) ซึ่งเหลื่อมล้ำกับปีงบประมาณ (ที่คิดตั้งแต่เดือนตุลาคม 2557 – กันยายน 2558) ดังนั้น จำนวนนิสิตที่นำมาแทนค่าในสูตรอาจจะยังไม่ตรงกับจำนวนในความเป็นจริง ดังนั้น จึงได้ปรับหลักวิธีในการคิดจำนวนนิสิต (ทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท/เอก) ดังนี้

[จำนวนนิสิต (ปัจจุบัน) ปีการศึกษา 2558 - จำนวนนิสิตที่จบ (ที่จะรับปริญญา) ปีการศึกษา 2557] + จำนวนแผนการรับนิสิต (ที่จะรับเพิ่ม) ปีการศึกษา 2559

ยกตัวอย่างหลักวิธีคิดจำนวนนิสิต ในที่นี้จะยกตัวอย่างนิสิตระดับปริญญาตรี เช่น จำนวนนิสิต (ปัจจุบัน) ปีการศึกษา 2558 มีจำนวน 500 คน จำนวนนิสิตที่จบ (ที่จะรับปริญญา) ปีการศึกษา 2557 จำนวน 100 คน และจำนวนแผนการรับนิสิต (ที่จะรับเพิ่ม) ปีการศึกษา 2559 จำนวน 200 คน ซึ่งสามารถแทนค่าในสูตรได้ดังนี้ คือ

(500 – 100) + 200 = 600

ดังนั้น จำนวนนิสิตระดับปริญญาตรีที่จะนำมาแทนค่าในสูตร คือ จำนวน 600 คน

สรุปผล และอภิปรายผล

1. จากสูตรที่นำมาใช้ในการคำนวณการจัดสรรงบประมาณที่มีหลาย ๆ ตัวแปรมาเกี่ยวข้อง คือ จำนวนนิสิตทุกระดับ จำนวนรายวิชา และจำนวนหน่วยกิต ซึ่งถือว่ายังไม่ครอบคลุมตัวแปรทั้งหมด จึงได้มีการเพิ่มจำนวนอาจารย์เข้าไปเพื่อให้ครอบคลุมการคำนวณงบประมาณในการจัดสรรให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งพบว่า จำนวนอาจารย์เป็นตัวแปรที่มีผลต่อการคำนวณการจัดสรรงบประมาณ เนื่องจากกำหนดค่าคงที่ไว้ที่ 0.5 ถือว่าเป็นค่าที่สูงกว่าตัวแปรทั้งหมด เพราะในความเป็นจริงแล้ว การใช้งบประมาณในการจัดซื้อหนังสือจะเกี่ยวข้องกับอาจารย์โดยตรง เพราะเป็นผู้ที่เสนอแนะและคัดเลือกหนังสือเข้าห้องสมุดมากที่สุด

2. จากหลักวิธีคิดจำนวนนิสิตแบบใหม่ ที่นำจำนวนนิสิตปัจจุบัน ลบด้วยจำนวนนิสิตที่จะจบ และบวกด้วยแผนการรับนิสิตปีถัดไป พบว่า เมื่อนำไปแทนค่าในสูตรสำหรับการจัดสรรงบประมาณนั้น จะได้จำนวนนิสิตที่เป็นปัจจุบันและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด เนื่องจากการแทนค่าจำนวนนิสิตในสูตรที่ใช้อยู่เดิมนั้น อาจไม่ตรงกับความเป็นจริงในแต่ละปี เพราะตัวเลขสถิตินิสิตที่นำมาใช้จะมาจากปีการศึกษา (คือ ตั้งแต่เดือนสิงหาคมปีนี้ – กรกฎาคมปีถัดไป) ซึ่งเหลื่อมล้ำกับปีงบประมาณ (คือ ตั้งแต่เดือนตุลาคมปีนี้ – กันยายนปีถัดไป) ดังนั้น เมื่อใช้หลักวิธีคิดจำนวนนิสิตแบบใหม่ นอกจากจะได้จำนวนนิสิตที่ตรงกับความเป็นจริงในปัจจุบันแล้ว ยังทำให้ยอดเงินที่ได้จัดสรรงบประมาณก็ตรงกับความเป็นจริงด้วย

ข้อเสนอแนะ

การใช้สูตรในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อหนังสือของห้องสมุดแต่ละแห่ง ยังไม่มีเกณฑ์ในการจัดสรรที่แน่นอน บางแห่งมี และบางแห่งยังไม่มี หากมีหลักเกณฑ์ที่เป็นมาตรฐานสำหรับการจัดสรรงบประมาณในแต่ละสาขาวิชาเพื่อให้ได้ในสัดส่วนที่เหมาะสม ก็จะเป็นผลดีต่อผู้ปฏิบัติงานและต่อห้องสมุดด้วยเช่นกัน

การนำไปใช้ประโยชน์

การนำสูตรมาใช้ในการจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อหนังสือ ทำให้บรรณารักษ์งานจัดหาและพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศสะดวกในการคิดคำนวณงบประมาณในแต่ละปี เพราะสามารถแทนค่าตัวเลขจากตัวแปรต่าง ๆ เข้าไปในสูตร แล้วคำนวณออกมาเป็นงบประมาณที่จัดสรรให้แต่ละสาขาได้ในสัดส่วนที่เหมาะสม เนื่องจากเป็นสูตรค่อนข้างง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปใช้คำนวณงบประมาณที่ได้รับจัดสรรได้ทุกปี นอกจากนี้ยังสามารถควบคุมการใช้งบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รายการอ้างอิง

สุเพ็ญ ทาเกิด, ผกานุช ดีปินตา, ปัณฑารีย์ วีระพันธ์, นิตยา ปานเพชร, และนุจรินทร์ ภูธา. (2543). *เกณฑ์การจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะทำงานฝ่ายพัฒนาทรัพยากรสารนิเทศห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา.